

Öppenvård i utveckling

www.m.lst.se

Samhällsbyggnadsenheten, sociala funktionen
Skåne i utveckling 2004:8
ISSN 11402-3393

Öppenvård i utveckling

Inledning	3
Samverkan för effektivare eftervård – Malmö, UMAS	5
Motiverande samtal leder till förändring – Malmö, Fosie	6
Snabbare och effektivare handläggning med DOK – Malmö, Kirseberg	7
Personalens samspel en viktig del av Metro – Perstorp	8
Kvalitetsutveckling för kunskap och förändring – Malmö, Limhamn-Bunkeflo	9
Vuxna missbrukare på väg mot ett socialt anpassat liv – Klippan	10
Utvägen skapar nya mönster för kriminella ungdomar – Klippan	11
Carpe Diem hjälper ungdomar att fånga dagen – Kristianstad	12
Konsekvensprogram fångar upp ungdomar i riskzonen – Bromölla	13
Samverkansprogram i uppbyggnadsfasen – Landskrona	14
Stärkt föräldraroll stöttar ungdomarna – Hässleholm	15
Bilden hjälper tjejer sätta ord på sina känslor – Staffanstorp	16
Tango bryter isoleringen – Simrishamn	17
Att söka projektstöd	18

Öppenvård i utveckling är utgiven av Länsstyrelsen i Skåne län 2004

Ansvarig utgivare: Eva Carlström, Länsstyrelsen

Text, bild & form: Byrån på landet i samarbete med Achanta

Tryck: Wallin & Dalholm

Broschyren finns även på Länsstyrelsens hemsida: www.m.lst.se

Utvecklingsbidrag för ungdoms- och missbruksvård

Handläggarna av projektstöden, från vänster: Kerstin Olsson, Ingrid Andersson, Björn Bennrup och Marianne Bentzel Håkansson.

Länsstyrelsen har sedan 1994 beviljat utvecklingsmedel till projekt som ska stimulera framväxten av öppenvårdsinsatser för missbrukare och ungdomar i kommunerna. Medlen ska också kunna användas för att utveckla metoder för tidig upptäckt och tidiga insatser för de båda målgrupperna samt till satsningar gällande utbildning, dokumentation och utvärdering.

Med denna rapport vill vi på Länsstyrelsen i Skåne sprida information om de projekt som beviljats stöd 2003 och ge inspiration till fortsatt utvecklingsarbete.

Vi som handlägger ansökningarna arbetar på samhällsbyggnadsenheten, sociala funktionen i Malmö. När Länsstyrelsen ska välja ut projekt utgår vi från de lokala behoven och förutsättningarna och analyserar vilka effekter projekten kan förväntas få för respektive kommun. Vi tar också hänsyn till nytänkande och långsiktighet, liksom samverkan mellan olika funktioner i kommunen, myndigheter och frivilliga organisationer.

Under 2003 har vi prioriterat följande områden:

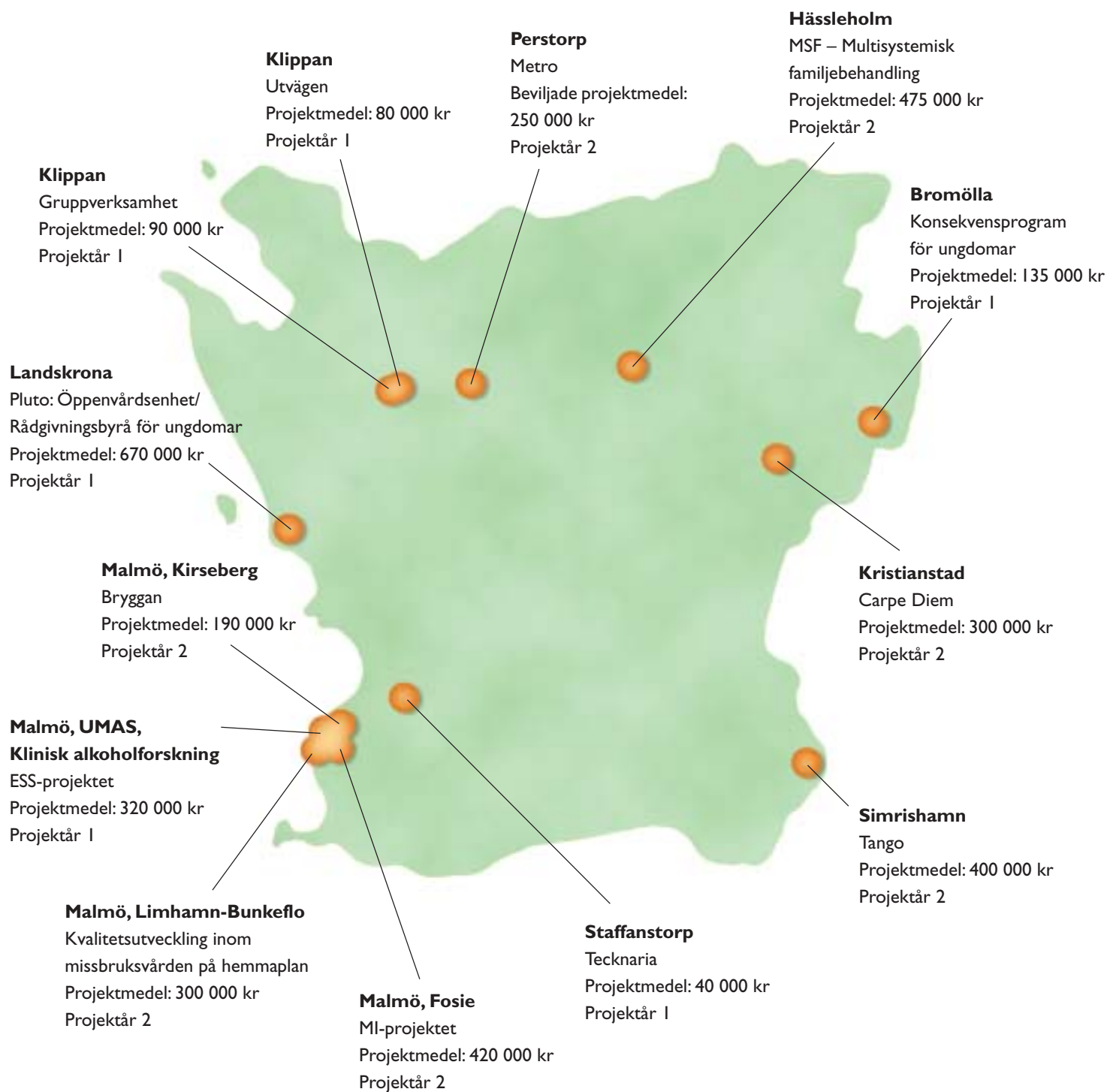
- utveckling av olika former av mellanvård
- unga kvinnor i riskzonen
- verksamheter som kombinerar stöd- och behandlingsinsatser med arbete
- projekt som syftar till omvårdnad och social träning av tunga missbrukare
- utveckling av kvalitetsarbete.

Varje år gör vi på Länsstyrelsen tillsammans med Socialstyrelsen en årlig uppföljning av hur utvecklingsmedlen har använts. I uppföljningen ingår även att sprida goda exempel. Detta gör vi bland annat genom att varje vår anordna en temadag där representanter från kommunerna presenterar sina projekt och utbyter erfarenheter. Dessutom ger vi ut denna katalog där de olika projekten beskrivs. Katalogen skickas bland annat till alla kommuner och socialförvaltningar runtom i länet.

På följande sidor kan ni ta del av de tretton projekten och läsa mer om vad projektmedlen haft för betydelse. Vi hoppas att det kan inspirera till nya idéer inom ungdoms- och missbruksvården samt skapa möjlighet till nya kontakter.

Beviljade projekt 2003

Alla kommuner/kommundelar i Skåne län, 42 stycken, har vid något tillfälle erhållit projektmedel. Under 2003 hade Länsstyrelsen 3,7 miljoner kronor att fördela. Vi fick in 20 ansökningar från 17 kommuner om ett totalt belopp på 8,6 miljoner kronor. Eftersom de sökta medlen uppgick till 2,5 gånger så mycket som Länsstyrelsen hade till förfogande gjorde vi en prioritering och beviljade utvecklingsmedel till 13 projekt. Av dem är 6 st nya projekt medan 7 st avser redan pågående projekt.

Samverkan för effektivare eftervård

Det går att få fler tvångsintagna tunga missbrukare till eget boende och ett fungerande liv – om de bara får hjälp med övergången från institutionsvård till eftervård. Projektpengar till ESS, Eftervård i SIS södra region, gör det möjligt för socialtjänsten och kommunerna att samarbeta och ta ett nytt effektivt grepp på eftervården. Allt med klientens bästa för ögonen!

På alkoholforskningskliniken i Malmö har man tagit initiativet till en manualstyrd eftervårds metod som visat sig ha mycket goda resultat i USA. Metoden står på två ben – att samordna samhällets insatser och att stötta klienterna på deras väg tillbaka in i samhället. Flera kommuner i länet och några i Småland har visat intresse för idén. Och inom projektets ramar har de slagit sig samman för att arbeta fram en strukturerad manual för att intensifiera eftervården. Tanken är att den även ska kunna spridas till andra.

– Samhället har ju ett etiskt ansvar för att alla ska få den hjälp de behöver, säger projektledare och samordnare Marianne Larsson Kronberg. Ingen ska lämnas i sticket. Och det finns resurser för att klara av detta, tillägger hon, både ur samhällets och ur klienternas perspektiv.

Nätverk ger stöd

– I förlängningen får det positiva effekter, påpekar Marianne. Vi räddar liv och på sikt kan vi minska samhällets vårdkostnader. När det gäller klienterna handlar det om att bygga upp ett fungerande kontaktnät inom olika livsområden, att länka dem in i samhället och att stötta dem tills de klarar av att leva på egen hand. Och allra ytterst: att undvika återfall och dödsfall.

Manualen har stor betydelse för att eftervården ska lyckas. Den ger fasta strukturer för hur man ska gå tillväga för att slussa klienten till eget boende, stärka hans eller hennes möjligheter att klara av att leva utan droger och kriminalitet och att bygga upp ett eget nätverk av positiva kontakter.

Koordination – en viktig faktor

Eftervårdssamordnarna börjar redan under institutionstiden att koordinera alla insatser. Under eftervården arbetar de tillsammans med klienterna i hemmet och lär dem att klara av vardagslivet, alltifrån att betala räkningar till att ringa samtal och lösa relationsproblem. För att kunna stå emot suget efter droger är det också mycket viktigt att klienterna vet vem de kan vända sig till i akuta situationer. De tre eftervårdssamordnarna arbetar nu på heltid och är tillgängliga dygnet runt. De backas upp av Marianne som handleder och stöttar dem i deras tuffa arbete ute på fältet.

Kort och gott handlar det om att steg för steg och i individens egen takt bygga upp den sociala kompetensen så att han eller hon själv ska kunna planera och ta eget ansvar. Glappet från den omhändertagande behandlingen på institution till ett liv i frihet är för stort för att man ska klara av det själv, utan någon form av hjälp på vägen.

Med framtiden i sikte

Metoden är återfallspreventiv, ej behandlande, och pågår i sex månader efter avslutad tvångsvård. Dessutom är projektet forskningsbaserat – under tre år ska 120 klienter få stöd av eftervårdssamordnare medan lika många ingår i en randomiserad grupp som får ta del av traditionell eftervård.

– Nästa år ska vi utvärdera och ta reda på hur manualen har fungerat, avslutar Marianne. Vår förhoppning är att vi då ska kunna presentera ett positivt resultat för politikerna. Och att manualen sedan ska kunna fungera som riktlinje för att skapa en sammanhållen vårdkedja – mellan tvångsvård och öppenvård – som bygger på samverkan mellan socialtjänsten i olika kommuner.

”För att fungera optimalt måste samhället ta sitt ansvar för att koordinera insatserna” menar Marianne Larsson Kronberg, projektledare på alkoholforskningskliniken i Malmö.

Malmö, UMAS

Klinisk alkoholforskning, Lunds universitet, i samverkan med flera kommuner i Skåne län, LVM-institutioner, Mobilisering mot narkotika, SIS och Länsstyrelsen

Projekt: ESS (Eftervård i SIS södra region)

Kontaktperson: Marianne Larsson Kronberg, 040-33 65 35

Motiverande samtal leder till förändring

Initiativtagare och metodutvecklare, Lucia Prieto de la Fuente.

Bilden t.h: Carina Rosqvist och Karin Ortman är två av fyra socialrådgivare som fått chansen att fördjupa sig i MI-metoden.

Det började för två år sedan när eldsjelen Lucia kom till Fosie. Hon hade lärt sig en metod som hon tyckte kunde passa även här: MI-metoden, en samtalsteknik som har visat sig ge ett mycket bra resultat bland missbrukare. Metoden har utarbetats bland terapeuter i Norge och USA och har nu också fått fotfäste i Sverige, bland annat i Fosie.

Fyra av rådgivarna tänkte på idén om MI-metoden (Motivational Interviewing eller motiverande samtal) och man ansökte om projektmedel. Efter två utbildningstillfällen och ett studiebesök i Norge, inledde ”missbruksgruppen” i mitten av 2003 arbetet på hemmaplan. Genom projektpengarna har de fyra medarbetarna fått loss 25 procent av arbetstiden, och 8–10 timmar i veckan ägnar de nu åt att lära sig metoden.

Lösning fokuserad metod

– Vi tar hela tiden hänsyn till var klienten är i sin utveckling, berättar Carina Rosqvist, en av fyra socialrådgivare i ”missbruksgruppen”. Som samtalsledare guidar jag klienten att utforska sitt inre för att komma fram till vad han eller hon själv *vill* och *kan* ta tag i, för att sakta men säkert kunna förändra sitt destruktiva beteende.

– En kille jag har kontakt med är ett bra exempel på att motiverande samtal kan göra underverk. Efter flera misslyckade vistelser på behandlingshem har han via våra samtal börjat upptäcka vad han vill och kan förändra. Och sedan har han själv fattat beslut om hur han ska gå tillväga för att bryta sitt invanda mönster. Varför han lyckas just nu? Hans svar är kort och gott: ”Äntligen någon som lyssnar till mig”.

Lätt att begripa men tar tid att öva in

– Många gånger har vi varit på kurser och lärt oss nya grepp, säger Karin Ortman. Men efter några månader har de nya idéerna runnit ut i sanden. Nu har vi under ett års tid haft möjlighet att lära oss metoden i konkreta situationer.

Lucia Prieto de la Fuente, som arbetar som metodutvecklare, ser många fördelar med detta:

– Vi har fått en tydlig struktur och ett gemensamt förhållningssätt att arbeta utifrån. Motiverande samtal är inte en metod som bygger på konfrontation utan på samarbete och respekt. Vi börjar där klienten är och genom samtalen skapar vi en relation som det går att bygga vidare på.

Arbetsmetod som kommit för att stanna

Efter projekttidens slut 2004 är målet att MI-metoden ska ha fått fotfäste och ingå som en naturlig komponent i det dagliga arbetet. Tanken är att även övriga i förvaltningen ska få ta del av ”missbruksgruppens” erfarenheter eftersom metoden kan vara till nytta såväl medarbetare emellan som i arbetet med andra klientgrupper.

Men till att börja med ska det första projektårets arbete utvärderas av en intern utredare.

– Utan projektpengarna hade det här aldrig gått, konstaterar Lucia. Tack vare dem har vi kunnat satsa på en gedigen utbildning och träna in programmet på arbetstid. Projektmedlen har också bidragit till en kompetenshöjning och utveckling av socialrådgivarens arbete. Men framför allt: våra klienter har fått hjälp att lösa upp knutar på sin väg mot en positiv varaktig förändring.

Malmö, Fosie

Projekt: MI-projektet

Kontaktperson:

Lucia Prieto de la Fuente,
040-34 51 45

Snabbare och effektivare handläggning med DOK

Bristen på redskap för att dokumentera och utvärdera arbetet ligger bakom projektet Bryggan på Kirsebergs stadsdelsförvaltning. Nu är man inne på andra året och börjar få rutiner som gör att det är lättare att ringa in behoven och tillsammans med klienterna hitta rätt åtgärder.

Eva Thalén hade själv erfarenhet av DOK (dokumentations- och utvärderingssystemet) när hon började på Kirseberg. Som samordnare har hon under två års tid hållit i trådarna för att kollegorna ska få tid och möjlighet att lära sig systemet.

DOK består av ett strukturerat intervjumaterial och ett inskrivningsformulär. Det är anpassat för intervjuer med vuxna missbrukare och har sedan 1995 använts inom SIS LVM-institutioner, på avgiftningskliniker, behandlingshem med mera.

Kunskapsbaserat hjälpmedel för handläggare och klient

– DOK är ett suveränt arbetsredskap för att kunna handlägga ärenden, berättar Eva. Dessutom är det ett hjälpmedel för klienterna själva. De får en mycket tydligare bild av sin egen situation, en bild som bygger på deras egna svar, inte bara på något som vi tycker. Utifrån svaren går det sedan lättare att tillsammans med klienten komma fram till vilka insatser hon eller han har behov av.

Intervjun tar 45–60 minuter att gå igenom och fylla i. Efter några inledande samtal med klienten får hon eller han svara på frågor som täcker olika livsområden, bland annat uppväxtförhållanden, fysisk och psykisk hälsa, droganvändning och kriminalitet. Socialsekreterarna lämnar sedan sina formulär till DOK-samordnaren Carmen Rodriguez som knappar in dem på datorn.

Effektivt redskap för analys och utvärdering

DOK är lösningsfokuserat och har blivit ett nödvändigt redskap i socialsekreterarnas arbete att handlägga ärenden och för att kunna samordna insatserna. Eva och hennes kollegor ser bara fördelar med systemet:

– För det första ger det handläggarna en bättre uppfattning om klientens situation. För det andra är DOK ett suveränt utvärderingssystem. Vi får en tydligare bild av vilka åtgärder som krävs och ett utmärkt hjälpmedel för att hitta rätt insatser och slussa klienten vidare till någon form av behandling. I och med att endast en person, Carmen, sköter inskrivningen får vi dessutom fram ett underlag som är objektivt och enhetligt, vilket leder till större säkerhet.

– Det fina med DOK, inflikar Carmen, är att siffror och fakta till viss del kan "översättas" till text och stapeldiagram. På så sätt kan vi snabbt komma fram till hur vi ska agera. Dessutom får vi fram en översiktlig bild av läget i stadsdelen – droganvändning, ålder, kön osv – något som politikerna också kan ha nytta av.

Utbildning och tid – ett måste

– Under första projektåret gick en stor del av budgeten för Brygganprojektet åt till utbildning och inköp av DOK-systemet, fortsätter Eva. Dessutom har socialsekreterarna deltagit i flera seminarier, där de fått tillfälle att utbyta tankar och erfarenheter. De har också stöttats genom extern handledning.

– Brygganprojektet riktar sig till vuxna missbrukare, förklarar Eva. Intentionen är också att vi ska kunna nischa in oss på kvinnor, särskilt kvinnor med barn, och att samordna eftervården. Allt tar ju längre tid än man tror, men med hjälp av DOK ska vi nu gå vidare och satsa all energi på att utveckla nya arbetsmetoder.

– En kunskapsbaserad socialtjänst är ju något många har drömt länge om och det här är en väg att gå, tillägger Eva. DOK är ett professionellt arbetsredskap som är faktabaserat. Om alla använder samma redskap talar vi samma språk och kan då också bemöta klienterna på samma sätt.

Malmö, Kirseberg

Projekt: Bryggan – ett öppenvårdsprojekt för vuxna missbrukare

Kontaktperson: Maria Andersson, 040-34 58 62

"Projektpengarna är A och O för att över huvud taget kunna genomföra en sådan här satsning" säger Eva Thalén och Carmen Rodriguez.

Personalens samspel en viktig del av Metro

Perstorp

Projekt: Metro – behandlingsinsatser för vuxna missbrukare och utveckling av befintlig verksamhet

Kontaktperson: May-Britt Strålfors, 0435-39 146

I Perstorp satsar socialförvaltningen på att anpassa öppenvården till den verklighet som finns just där. Projektmedlen har inneburit mycket – personalen har fått nya kunskaper, både teoretiskt och praktiskt. Men framför allt: Pengarna har medverkat till att iscensätta något nytt för att möta kommuninvånarnas behov.

– Metro erbjuder kvalificerad vård och behandling på hemorten, säger May-Britt Strålfors, förvaltningschef för individ- och familjeomsorgen. Om vi tar hand om problemen på hemmaplan kan vi följa klienten och får därmed en bättre sammanhållen vård än när vi skickar iväg personer till extern institutionsvård. Vi vet av erfarenhet att många återfaller i missbruk eftersom det ofta blir ett glapp mellan vården borta och hemma. Under resans gång hoppas vi kunna motivera socialnämnden att få fortsätta på den inslagna vägen.

”Det handlar om att visa att vi bryr oss om och inte lämnar någon i sticket” menar Ulf Gedda och May-Britt Strålfors.

Fungerande skyddsnät på hemmaplan

Perstorp är en gammal bruksort där man har en hög alkoholtolerans. I slutet av 1990-talet, då också narkotikan hade kommit med i bilden, kände man att det var dags att försöka hitta ett mer verklighetsanpassat och ”nära” sätt att angripa problemet. Ulf Gedda, behandlare som har lång erfarenhet av missbruksvård, ger en bild av problematiken:

– Man måste ha klart för sig att det är oerhört svårt att lägga av med droger. När man exempelvis kommer hem från ett behandlingshem är det lätt att falla tillbaka i gamla mönster. Många gånger handlar det om tre steg fram och ett tillbaka och när man hamnat på ruta noll är det bra att det finns ett skyddsnät. Det handlar om att hitta alternativ för att rädda liv.

Metro står på flera ben

För att kunna anpassa behandlingen till olika individer och deras skiftande behov står Metro på olika ”ben”: 12-stegsmodellen, det enskilda samtalet, omvårdnad, fysisk träning samt information till anhöriga och till allmänheten.

– 12-stegsmodellen är den röda tråden i behandlingen, berättar Ulf. Jag håller i gruppsamtalen och en extern alkohol- och drogterapeut sköter föreläsningarna. Det enskilda samtalet skapar och bygger relationer samtidigt som det hjälper till att avdramatisera behandlingen. Till att börja med träffas vi över en kopp kaffe och småpratar. På så sätt lär vi känna varandra och kan sedan ta tag i förnekelsen för att gå vidare och bryta missbruket. Samtalen öppnar dörrar och får missbrukaren att inse vikten av att tacka ja till en behandling.

– Att må bättre fysiskt och att lära känna sin kropp är också ett steg i rätt riktning, fortsätter May-Britt. Därför har vi sedan i höstas hjälp av en kroppsterapeut och sjukgymnast, Ingrid Olsson Nordgren, som arbetar med avslappningsövningar och mental träning. Att det gör nytta bevisades häromdagen när en av våra klienter berättade: ”I morse vaknade jag och mådde bra, jag förstår inte varför!”.

Positiv bild av socialtjänsten

När mönster bryts är information till anhöriga och kollegor på arbetsplatsen av stor betydelse. Därför inleder vi med en informationsträff för anhöriga och sedan har vi fortlöpande kontakt med dem under hela behandlingstiden.

Primärbehandlingen tar sju veckor och eftervården pågår i ett år. De flesta klienter är vuxna missbrukare över 30. De kommer på eget eller anhörigas initiativ eller på rekommendation av sin arbetsgivare, försäkringskassan eller andra enheter inom kommunen.

– Att Metro slagit väl ut handlar mycket om att personalen är ett bra team som drar åt samma håll, summerar May-Britt. Det positiva samarbetet är också avgörande i relationen med klienterna – därför är investering i personal en viktig faktor.

Kvalitetsutveckling för kunskap och förändring

Hur ska vi kunna få en verksamhet som är mer kunskapsbaserad? Hur ska vi gå tillväga för att kunna avläsa resultat i social verksamhet? Och hur ska vi kunna kvalitetsutveckla verksamheten? Med andra ord: hur ska vi kunna avläsa output efter input?

Medarbetarna i stadsdelsförvaltningen i Limhamn-Bunkeflo deltar i ett projekt som förhoppningsvis ska ge svar på ovanstående frågor och leda till ett nytt sätt att jobba med unga och äldre missbrukare på hemmaplan. Kunskapsstyrd verksamhet är navet i projektansökan och nu är man inne på andra året.

– En förändringsprocess måste få ta tid om utfallet ska kunna beläggas vetenskapligt och inte bara göras på känn, berättar Gethel Jadbäck som är initiativtagare och projektansvarig. Det finns ingen genväg utan det krävs hårt arbete och struktur. För att lyckas är det nödvändigt med anpassade personalresurser, en samordnare och – sist men inte minst – det fordras en teori eller modell att utgå ifrån.

Forskningsbaserad utgångspunkt

– Modellen vi har fastnat för, säger Gethel, har utarbetats av forskare på institutionen för socialt arbete på Umeå universitet. Vi ställer oss frågor som: Hur ska vi gå tillväga för att förbättra dokumentationen och hitta metoder för att utvärdera resultatet tillsammans med klienten? Hur kan vi följa upp vårt arbete? En doktorand tar reda på hur vi jobbar och hur vi skulle vilja jobba. Genom att identifiera glappet kan vi komma fram till vad som kan göras bättre och annorlunda.

– Med hjälp av modellen kan vi hitta en systematik för dokumentation och därigenom bli tydligare när det gäller att rikta våra resurser. Genom att undersöka vilka resultat olika insatser ger och vilka mekanismer som är verksamma i relationen mellan klienter och socialarbetare får man fram resultat som går att utvärdera. Arbetet är således både kunskapsbaserat och forskningsbaserat och sker i nära samarbete mellan forskare och socialtjänsten.

Klienten är delaktig

– Målet är att vi ska kunna erbjuda missbrukare på hemmaplan rätt nivå och innehåll på behandlingen, försätter Gerthel. Tanken är att vi ska ersätta byråkrati med ett humanistiskt förhållningssätt och gå från ett handläggningsperspektiv till ett biståndsperspektiv. I stället för att bemöta klienten uppifrån och utifrån vill vi skapa en relation med varje individ och stötta henne eller honom att själv se sina behov och önskemål. För att klienten ska kunna känna sig delaktig i processen har vi utformat ett speciellt formulär som klienten själv fyller i och tar del av. Utvärderingen gör vi tillsammans.

Personalens egen läroprocess

– Målgruppen nu är personalen, tillägger Gethel. Först när vi tänker annorlunda jobbar vi annorlunda och får andra resultat. Vi hoppas att vårt arbete ska leda till en spin-off effekt, det vill säga att våra nya kunskaper ska omfatta alla medarbetare i organisationen. Och att metoden ska fungera som en bred modell och passa alla typer av klienter.

Att processen är kunskapsbaserad innebär också att personalen kan ägna sig åt kunskapsgenerering på ordinarie arbetstid. Varje månad avsätts tid till att läsa in ny litteratur och att delta i reflektionsgrupper, samt att sammanställa och dokumentera resultat. Dessutom håller forskare från Umeå med jämna mellanrum i utbildningsdagar och seminarier för personalen.

– Projektpengarna fungerar alltså som ett viktigt bidrag till vårt eget lärande, anser Gethel, de är ett måste för att skaffa smörjmedel i organisationen.

Malmö, Limhamn-Bunkeflo
Projekt: Kunskapsbaserad verksamhet i vid bemärkelse
Kontaktperson:
Gethel Jadbäck, 040-34 63 40

”Personalens lärande och kunskap ses som den största tillgången i arbetsprocessen.”

”I vårt arbete tillämpar vi teorin genom att jämföra utgångsläget med det förändrade läget” säger Gethel Jadbäck, projektansvarig.

Samarbete över gränserna för individens bästa

Inom öppenvården i Klippan tar man ett samlat grepp för att stötta vuxna missbrukare och unga kriminella i riskzonen. Genom samarbete med olika myndigheter inom kommunen och individanpassad behandling vill man få deltagarna i projekten att förändra sin livsstil och bygga upp ett socialt anpassat levnadssätt.

Sedan hösten 2003 arbetar socialsekreterare Ingela Högfeldt med "Behandlingsinsatser i öppenvården för missbrukare" och ungdomssekreterarna Jenny Johansson och Patrik Johansson med "Utvägen", ett konsekvensprogram för ungdomar.

Båda projekten startade hösten 2003 och under våren ska man utvärdera. Redan nu märker man en positiv trend. Förhoppningen är att man under nästa år ska fortsätta att utveckla projekten och att de sedan ska kunna permanentas och ingå som en del i arbetet på socialförvaltningen.

Samarbete inom kommunen

– Målet för de två projekten är att utveckla öppenvården på hemmaplan, berättar Gudrun Wamai Egesa, enhetschef för familjecentrum. För klienternas del handlar det om att få verktyg som hjälper dem att lösa den problematik de fastnat i så att de kan upprätta sociala relationer och leva ett liv utan kriminalitet med ett varaktigt resultat, i de vuxnas fall även ett drogfritt och nyktert liv.

Båda projekten är kopplade till flera andra funktioner i kommunen. Ingela samarbetar bland annat med arbetsförmedlingen, kronofogdemyndigheten, hyresvärdar och alkoholmottagningen. En annan viktig samarbetspartner är Arbetscentrum – en verksamhet inom vuxenenheten för de missbrukare som får socialbidrag. Jenny och Patrik har nära kontakt med polisen, ungdomsmottagningen, alkoholmottagningen och kriminalvården/frivården.

Vuxna missbrukare på väg mot ett socialt anpassat liv

Projekt "Behandlingsinsatser i öppenvården för missbrukare" riktar sig till vuxna män i åldern 25–45 som är blandmissbrukare och kriminellt belastade. Idén om projektet initierades delvis på grund av att en del personer inte skötte sin närvaro eller sina uppgifter på Arbetscentrum. Man ville hitta ett sätt att få dem att ta tag i sin situation och fungera på centrat. Sedan i höstas har Ingela samarbetat med Kenneth Nilsson på Arbetscentrum och stöttat åtta personer att bryta den onda cirkeln.

– För att få ordning på sitt dagliga liv har var och en ett arbetsschema som de ska följa, förklarar Ingela, och där ingår bland annat att tvätta bilar, laga mat, pyssla i trädgården, snickra och sy. På så sätt lär sig deltagarna att hålla tider, de kommer in i vardagsrutiner och får struktur på tillvaron. Vi satsar också på social träning genom att göra lite roliga saker som att gå ut och äta, bowla, gå på bio och fotografera. Målet är att klienterna genom Arbetscentrum ska vara i full sysselsättning så att de kan få försörjningsstöd och få tillbaka sin värdighet och självständighet.

Att sätta individen i centrum ger positivt resultat

Från början genomförde Ingela samtal i grupp, men det visade sig snart vara svårt. Därför har hon nästan helt övergått till individuella samtal. Ingela har lång erfarenhet inom socialtjänsten och anpassar metodiken efter individerna.

– I det här yrket gäller det att vara lyhörd och se till vad var och en behöver i varje enskild situation. I ena stunden använder jag mig av lösningsfokuserade eller kognitiva metoder, i den andra passar det bättre med psykodynamiska. Då och då bjuder

vi in externa föreläsare, till exempel representanter från kronofogden, arbetsförmedlingen och försäkringskassan.

– Fyra klienter har varit på behandlingshem och två är nu nyktra, fortsätter hon. Och fyra av deltagarna, varav två tidigare bodde på akutboendet, har nu fått eget boende.

Klippan

Projekt: Behandlingsinsatser i öppenvården för missbrukare

Kontaktperson:

Ingela Högfeldt, 0435-283 17

"Projektmedlen har gjort att vi kan arbeta närmare människor på en annan nivå" menar Ingela och Gudrun.

För Ingela är det ingen tvekan om projektmedlens betydelse:

– Vi tar regelbundna drogtester för att komma tillrätta med missbruket och inte minst här kommer pengarna väl till pass. Drogtesterna är dyra och gräver djupa hål i den redan ansträngda budgeten. Likaså har vi kunna göra det där lilla extra som betyder så mycket, som att komma iväg på olika aktiviteter och att göra saker tillsammans. Jag kommer närmre klienterna och kan bygga upp en helt annan relation, vilket är viktigt för att kunna motivera varje individ till att förändra sitt levnadssätt. Samtidigt ger det också mitt eget arbete större mening än tidigare.

Utvägen skapar nya mönster för kriminella ungdomar

Ungdomar som dömts till vård inom socialtjänsten på grund av kriminella handlingar har förtur till "Utvägen", men några har också kommit på eget initiativ. Projektet har ett preventivt syfte och riktar sig till åldersgruppen 15–19. Oftast deltar ungdomarna i behandlingen från sex månader upp till ett år samtidigt som de går i skolan. Även om vissa har drogproblem är det inte detta som är det huvudsakliga problemet – det kriminella mönstret står i fokus.

Hitills har fyra killar och en tjej regelbundet samlats för gruppsamtal tillsammans med Jenny och Patrik tre tisdagskvällar i månaden. Den sista tisdagen i månaden träffas de föräldrar som kan och vill komma.

Gruppsamtalen är uppbyggda kring olika teman, till exempel droger, etik och moral, lag och rätt, sex och samlevnad. Man varvar diskussioner med värderingsövningar och kamp- och tillitslekar för att på olika sätt få perspektiv på invanda mönster och hitta nya alternativ till destruktiva beteenden.

Konsekvenserna i fokus

– Ofta rör sig samtalen kring sådant som ungdomarna själva tar upp och vill diskutera just då, berättar Jenny och Patrik. Vi tittar närmre på konsekvenserna av deras beteende och tar upp frågor som: Varför gör jag som jag gör? Vad är det som triggas mig? Vilka konsekvenser får mitt beteende för mig själv och för andra?

Jenny arbetar också på ungdomsmottagningen, vilket hon ser som en fördel. Hon tar med sig de kunskaper hon har därifrån till gruppen:

– Vi försöker undvika pekpinor i vårt arbete – något ungdomarna ju ofta är så utsatta för – och de måste få tillfälle att leva sig in i hur andra människor tänker och känner. Det är på den empatiska vägen vi kan vi få dem att förändras.

– Ett annat inslag är social färdighetsträning, säger Patrik, och ungdomarna får prova på olika aktiviteter för att inspireras till nya intressen och få alternativ till de kickar som de är vana vid. Vi har bland annat åkt skidor, fiskat och varit i Köpenhamn. Framöver planerar vi att prova på massage och akupunktur, och vi skulle också vilja satsa på någon form av aktivitet under loven.

– Hörnstenen i konsekvensprogrammet, summerar Patrik, är att skapa relationer och bygga upp förtroende och kontinuitet. Det är en förutsättning för att kunna prata med varandra, komma vidare och kunna ändra beteende.

Nätverk och stärkt självförtroende effektiva verktyg

– Föräldrasamtalen har tillkommit för att stärka föräldrarna i sin roll, fortsätter Patrik. De får en inblick i vad som händer och genom att prata om sina erfarenheter lär de också känna andra föräldrar och kan stötta varandra. På så sätt bygger vi upp ett fungerande kontaktnät till stöd för ungdomarna. Vi får också ett annat perspektiv på ungdomarnas situation utifrån det som föräldrarna berättar och en kontinuitet i kontakten i och med att vi träffar dem en gång i månaden.

– Utvärderingen står för dörren, säger Jenny och Patrik, men vi kan redan nu konstatera att det finns positiva vibrationer i gruppen – samtalen gör nytta och de har en lugnande effekt på ungdomarna. Dessutom har vår kontakt med föräldrar, polis och skola stärkts. Vårt eget arbete har blivit roligare och det känns stimulerande att arbeta mer strukturerat och över längre tid med ungdomarna. Därigenom hinner vi bygga upp den relation som behövs för att vi ska ha chans att stärka deras självkänsla och ge dem de verktyg de behöver för att kunna skaffa positiva sociala kontakter. Och skapa en plattform för ett liv utan kriminalitet.

Klippan

Projekt: Utvägen – konsekvensprogram för ungdomar

Kontaktperson: Patrik Johansson, 0435-71 96 24

"En av hörnstenarna i projekt Utvägen är att skapa goda relationer med ungdomarna" säger Jenny och Patrik.

Carpe Diem hjälper ungdomar att fånga dagen

Kristianstad

Projekt: Carpe Diem

– strukturerad öppenvård i grupp

Kontaktperson:

Ingela Bernholz, 044-13 55 45

På Carpe Diem i Kristianstad bygger missbruksbehandlingen på ”en dag i taget” och en mix av flera olika metoder. Tolvstegsprogrammet är basen – kognitiv träning, gästföreläsningar, etiska samtal och qi gong är kompletterande stödformer. Projektet går ut på att få unga personer mellan 18 och 30 att bli drogfria och som en bieffekt också lägga av med kriminella handlingar.

Anette Landin och Benny Ekelund, rådgivare i alkohol- och drogfrågor, har varit med sedan starten 2001 och byggt upp verksamheten i en lägenhet mitt i stan.

– Som namnet Carpe Diem antyder är det viktigt att lära sig att ta en dag i taget, säger Anette och Benny. Det handlar om att få ungdomarna att inse och acceptera att det är kört om man inte gör något. Vårt mål är att ge hjälp till självhjälp. Behandlingen går ut på att lära sig att söka hjälp av andra och följa programmet för tillfrisknande.

”Vi ger av oss själva och använder våra egna erfarenheter” säger Anette Landin och Benny Ekelund.

Tolvstegsmodell med stödformer

Behandlingen bygger på tolvstegsprogrammet och pågår i ett år. Första delen består av nio veckors primärbehandling under dagtid måndag–fredag och sedan nio månaders eftervård en kväll i veckan. Man varvar genomgångar och samtal i grupp med gästföreläsningar. Arbetet är uppbyggt kring samarbete med Vuxenvården i kommunen och behandlingshemmet Resurs i Småland samt stödformer som qi gong, etiska samtal och lösningsfokuserade samtal med hjälp av Lönnen på socialförvaltningen.

Friskvårdskonsulent Agneta Persson träffar gruppen en gång i veckan. Hon berättar att hon använder en mix av metoder för kropp och själ:

– Vi börjar med enkla, lugna rörelser för att mjuka upp lederna, sedan stretchar vi och gör andningsövningar. Därefter är det dags för meditation som mynnar ut i att försöka släppa det som är jobbigt. Den som vill kan också få massage. Min förhoppning är att ungdomarna ska kunna känna lugn och välbefinnande – utan droger.

Diakon Lars Stenberg från Svenska kyrkan, etisk rådgivare och gästföreläsare i existentiella frågor och värdegrundsfrågor, beskriver sin roll i projektet:

– Vi diskuterar allt från skuld och skam till att livet har ett värde utan droger. Den som vill är också välkommen på enskilt samtal och då tar ungdomarna ofta upp sådant de bär inom sig, för att kunna bearbeta det och sedan ta upp det i gruppen.

Öppenhet bygger upp självförtroendet

Lasse och Thomas (namnen är fingerade) är inne på sin femte vecka på Carpe Diem. Båda började knarka i fjortonårsåldern och nu, tio år senare, bor de på ungdomsbasen tillsammans med fem–sex andra ungdomar som också deltar i behandlingen. De har eget rum, gemensamt kök och tillgång till en kontaktperson när de inte är på Carpe Diem.

Lasse och Thomas tycker att det känns ovanligt, men hoppas att de ska kunna stå emot drogsug och kriminella tankar. På frågan om hur de har det på Carpe Diem svarar de direkt:

– Det är helt underbart att vara här, det är den bästa hjälpen man kan få. Här finns gemenskap och medmänniskor vi känner förtroende för och kan snacka med.

Brygga mellan öppenvård och institutionsvård

Sedan projektstarten har nu sammanlagt 25–30 personer genomgått Carpe Diems behandling och trenden går åt rätt håll – de flesta har stannat kvar.

– Under det första året har vi inriktat oss på primärbehandlingen och på att bygga upp olika stödformer, men nu ska vi gå vidare och utveckla efterbehandlingen, avslutar Anette och Benny.

De hoppas också att behandlingen ska permanentas så att andra, precis som Lasse och Thomas, kan fånga dagen och ge sig själva en chans.

Thomas och Lasse tycker det är bra att de lär sig prata inför andra utan att det känns konstigt eller pinsamt. ”På Carpe Diem kan vi ta itu med problemen och reda ut saker och ting” berättar de.

Konsekvensprogram fångar upp ungdomar i riskzonen

Sanning eller konsekvens? Hur får man ungdomar i riskzonen att lägga av att bråka och att undvika missbruk? I Bromölla hjälper man ungdomar att förstå vilka konsekvenserna blir om de fortsätter sitt destruktiva beteende genom att lyfta fram en positiv motbild.

Konsekvensprogrammet – ett mellansteg mellan enskilda samtal och LVU – är utarbetat av ungdomsvårdssekreterare Sören Pettersson och missbruksbehandlare Christian Malm. De har båda lång erfarenhet av arbete med ungdomar. Efter flera intressanta utbildningar flödade inspirationen och de bestämde sig för att skapa ett eget program anpassat för Bromölla – ett gammalt brukssamhälle där acceptansen för alkohol är stor och där många ungdomar börjar dricka redan i 12–14-årsåldern.

Motivation, utredning och introduktion

På socialförvaltningen ser man konsekvensprogrammet som en del i en samlad insats för att tidigt fånga upp ungdomar i riskzonen. Polis, skola och fritidsförvaltning samarbetar med socialförvaltningen.

– Det är viktigt att ungdomarna ser att de vuxna har en gemensam strategi, säger Christian. Då är det svårt att slinka igenom skyddsnetet. När vi fått in rapporter från skola, polis eller ordningsvakt har vi ett inledande samtal med ungdomarna och deras föräldrar. Ofta är det utåtagerande pojkar som druckit för mycket, varit i slagsmål eller misshandlat någon. Vi presenterar innehållet i konsekvensprogrammet och erbjuder oss att starta en process för att bryta det destruktiva beteendet. De har allt att vinna och de bestämmer själva om de vill vara med. Det är mycket viktigt att föräldrarna är positiva till idén så att de kan motivera sina barn.

Efter detta första steg, kallat motivationen, följer steg två, utredningen. Ungdomarna svarar tillsammans med socialrådgivaren på frågor kring livsmönster och behov med hjälp av en ADAD-intervju (Adolescent Assessment Dialogue).

– Därefter, fortsätter Sören, är det dags för steg tre, introduktionen, som innebär en helg på internat för att skapa relationer och svetsa samman gruppen. Där varvar vi tyngre saker med lättsammare, alltifrån värderingsövningar om droger och alkohol till rollspel, lekar och tävlingar.

Konsekvensprogram som matchar målgruppen

– Vi påbörjar också steg fyra, själva konsekvensprogrammet, bland annat färdighets- och ilskekontrollträning ART (Aggression Replacement Training) med kognitiva inslag och delar ur Vägvalet. När vi kommer hem fortsätter vi det arbete som vi påbörjat på internatet. Dessutom gör vi studiebesök på fängelser, sjukhus och behandlingshem.

Från början träffade Christian och Sören gruppen två gånger i veckan. Nu har man allt mer gått över till individuella träffar och skraddarsyr innehållet för varje individ. Ett viktigt inslag är jag-stöttande samtal. Christian sammanfattar:

– Många ungdomar har låg självkänsla och därför inriktar vi oss på att stärka dem. Vi har inga krav på nolltolerans, men kan vi få dem att inse att det räcker med två öl, inte tio, är det bra.

Investeringar nu sänker kostnader på sikt

Sedan hösten 2003 har Sören och Christian arbetat med sammanlagt omkring 20 ungdomar. Till hösten 2004 funderar de på att starta två andra behandlingsprogram, med föräldrar och ungdomar. Förhoppningen är också att de ska komma i kontakt med fler flickor som är i riskzonen.

– Projektpengarna har varit avgörande och nu ska vi utvärdera, avslutar Christian och Sören. Genom att motverka ett destruktivt beteende kan vi på sikt bidra till att kostnaderna minskar på annat håll, inte minst inom institutionsvården. En ny metod kräver stora resurser i början, men om bara tio procent får hjälp att ”justa till sig” är ju mycket vunnet!

”Det roligaste vi vet är att åka iväg, jobba praktiskt och bygga upp relationer” berättar Sören Pettersson och Christian Malm utanför kommunhuset i Bromölla.

Bromölla

Projekt: Konsekvensprogram för ungdomar
Kontaktpersoner:
Christian Malm,
Sören Pettersson och
Mia Persson-Fröjd,
0456-822 000

Samverkansprogram i uppbyggnadsfasen

Landskrona
Projekt: Pluto
Kontaktperson:
Claes Zachrison, 0418-47 02 11

I Landskrona har behovet av behandlingsalternativ och kompetensutveckling för att arbeta med ungdomar på hemmaplan lett fram till nya tankesätt. I preventivt syfte vill man stötta ungdomar och deras föräldrar i ett tidigt skede och på så sätt undvika placering på institution.

Antalet drogmissbrukare i Landskrona har, liksom på andra ställen, ökat under de senaste åren. Allt fler ungdomar använder dagligen cannabis eller andra droger. För att fånga upp de yngre missbrukarna som hamnar mellan familjeenheten och vuxenenheten vill socialförvaltningen medverka till att stärka de tidiga insatserna. Detta genom att inrätta en öppenvårdsmottagning med inriktning på rådgivning och behandling för ungdomar samt stöd till föräldrar och nätverk.

”Under projektstarten har det varit viktigt att skaffa information och hitta lämpliga arbetsredskap” säger Carina Landin, Claes Zachrison, Christina Persson och Alf Fredriksson som ingår i projektgruppen för Pluto.

Rekrytering, samordning och struktur i fokus

Projektet, som kallas Pluto, har ett förebyggande syfte och riktar sig till ungdomar från 13 till 24. Förutom öppen mottagning och behandling satsar man på att utveckla ett nära samarbete med de parter som kommer i kontakt med projektets målgrupp, exempelvis familjeenhetens ungdomsgrupp, fältgruppen, skolan, ungdomsmottagningen, polisen och frivilliga organisationer.

– Våren 2003 ansökte vi om projektpengar, säger Claes Zachrison, projektansvarig. Sedan dess har vi lagt ner mycket tid på rekryterings- och uppbyggnadsarbetet för att hitta en modell som passar både ungdomarna och oss som arbetar i projektet. Till att börja med har vi skapat en arbetsgrupp som består av de två heltidsanställda socionomerna Christina Persson och Alf

Fredriksson samt en sjuksköterska, Carina Landin, som är knuten till projektet 40 procent av sin tjänst. Under projektstarten har arbetsgruppen känt att det varit viktigt att skaffa information och hitta lämpliga arbetsredskap.

– För att effektivare kunna samordna arbetet mellan de kommunala enheterna har vi tillsammans återkommande möten där vi går igenom hur vi ska strukturera vårt arbete, berättar Christina.

– Vi har som mål att hitta en vettig arbetsfördelning mellan olika instanser, tillägger Claes. Att Brottsförebyggande rådet finns här i huset, liksom vuxenenheten, ger utmärkta samordningsmöjligheter. Vi vill komma fram till en enkel arbetsstruktur och sedan försöka få in nätverken i de olika stegen så att vi kan dra nytta av varandras resurser på bästa sätt.

– En annan viktig faktor är kompetensutveckling, säger Christina. Bland annat vill vi utveckla lösningsfokuserade metoder och i höst ska vi på en tredagarsutbildning för att bredda kompetensen.

Förebyggande insatser ger långsiktiga effekter

– För att klara av att jobba med helheten och stötta familjen har vi valt att arbeta efter en modell där vi först har ett inledande möte med ungdomarna och deras föräldrar, förklarar Alf. Sedan samtalar vi med ungdomarna tre gånger och försöker få en bild av problematiken. Carina gör dessutom en hälsoundersökning och har ett så kallat hälsosamtal med var och en. Därefter hålls ett utvärderande samtal tillsammans med föräldrarna och ungdomarna där vi går igenom läget och diskuterar hur vi ska gå vidare. För att hitta rätt insats kan vi använda oss av en ADAD-intervju och vid behov kan vi remittera till annan form av behandling.

På frågan om vad Plutoprojektet kan få för effekter menar Christina att behandlingen kan minimera riskerna för att ungdomar faller in i tyngre missbruk.

– Projektet ger också mycket tillbaka till oss, tycker Alf. Vi utvecklas själva och det känns positivt att jobba med ungdomar i ett tidigt skede. Samtidigt innebär det ett större ansvar.

– Projektmedlen är en förutsättning för att ro Plutoprojektet i land, avslutar Claes. De bidrar till att vi kan jobba mer effektivt på hemmaplan och sätta in vettiga resurser innan det har gått för långt.

Stärkt föräldraroll stöttar ungdomarna

I Hässleholm har man gjort sin egen modell av MST och är i full gång med att hjälpa ungdomar med svåra sociala problem genom att guida familjer att hitta sina inneboende resurser. Man tar fasta på det positiva för att bryta den negativa spiral som familjen fastnat i.

– Ungdomar som hamnat i en ond cirkel av skolk, kriminalitet och tungt drogmissbruk behöver en ny struktur för att få rätsida på livet. Och vem är många gånger bäst på det om inte föräldrarna? menar Jan-Olof Andersson, projektledare och motor i projektet MSF (Multisystemisk familjebehandling) i Hässleholm.

Jan-Olof och familjebehandlarna Irene Pettersson, Helen Rydén och Micke Pedersen brinner för den nya arbetsmetoden där man börjar med att intervjua familjen och analysera den aktuella situationen. Med hjälp av strukturerade samtal enligt ett visst formulär synliggörs de resurser som finns bland familjemedlemmarna.

Föräldrarnas roll nyckeln till problemlösning

– Även om situationen till en början verkar hopplös, finns det alltid något positivt att fånga upp och bygga vidare på. Och det är det vi tar fasta på, säger Irene. Tillsammans sätter vi sedan upp mål och riktlinjer för att få ett väl fungerande kontaktnät mellan skola, föräldrar och nätverk, till exempel släkt och vänner. I arbetet ingår att föräldrarna får ett frågeformulär att fylla i, där vi kan utläsa hur väl målen uppfylls, vecka för vecka.

– MSF är en systemisk problemlösande metod som bygger på frivillighet, förklarar Jan-Olof. Den är anpassad till ungdomar mellan 13 och 17 år med svåra problem. Den är också tidsbegränsad till sex månader – tid som används effektivt. Vi tittar på interaktionen i familjen och försöker skapa en fungerande relation genom att sätta tillgångarna i fokus och bygga vidare på dem. Många gånger handlar det om att få till stånd en bättre kommunikation inom familjen och att stärka föräldrarnas självförtroende.

Strukturerad och anpassad metod

– Utan projektpengarna hade vi aldrig kunnat genomföra detta, konstaterar Irene. Dels har vi fått en beredskapstelefon som gör att vi är tillgängliga dygnet runt. Dels har vi möjlighet att besöka familjen i hemmet på tider som passar dem, så att de ska slippa att ta ledigt från arbetet och ta sig till oss. Och en viktig faktor: vi har kunnat anställa Jan-Olof som ägnat mycket tid åt att anpassa den amerikanska MST-metoden till svenska förhållanden. Han är också vår samordnare och vårt bollplank, något som betyder mycket för hela teamet. Det tar ju tid att föra in ett annat tänk.

– MSF är en effektiv metod och vår målsättning är att den på sikt ska visa sig vara en samhällsekonomisk spargris, avslutar Jan-Olof. Vår vision är att hjälpa ungdomar att få ordning på livet så att de kan stå på egna ben när de tar klivet in i vuxenvärlden. Vår förhoppning är också att vi ska kunna jobba vidare med MSF-metoden i de fall där den passar. Och vi vill gärna sprida den till andra som är intresserade. Dessutom har vi kontinuerlig kontakt med en forskare i Lund, något som är viktigt för att vetenskapligt undersöka och utvärdera effekterna av arbetet.

Hässleholm

Projekt: MSF – Multi-systemisk familjebehandling

Kontaktperson:

Jan-Olof Andersson,
0451-26 88 68

Här är gänget bakom MSF, från vänster: Irene Pettersson, Jan-Olof Andersson, Helen Rydén och Micke Pedersen.

Bilden hjälper tjejer sätta ord på sina känslor

Staffanstorp

Projekt: Tecknaria

Kontaktperson:

Mia Persson, 046-25 11 69

En solig söndagsförmiddag träffar vi konstnärinnan Katarina Hård och fritidsledaren Mia Persson, på fritidsgården Skåningen i Staffanstorp. Där håller fyra tjejer som bäst på att förbereda dukar och färg inför dagens kreativa övningar. Projektet heter Tecknaria och ingår i kommunens satsning på tjejer mellan 12 och 14 med särskilda behov.

– Jag vill inte veta orsaken till varför tjejerna är här, jag börjar från scratch utan förutfattade meningar för att se vad som finns inuti varje individ, säger initiativtagare Katarina Hård. Stunderna på Tecknaria fungerar som en terapeutisk kanal – utan pekpinnar och regler om färger och

perspektiv. Alla har ett behov av att uttrycka sina känslor och alla har förmågan att skapa. Här görs ingen bedömning. Tillsammans samtalar vi kring våra bilder och öppnar oss för varandra. Allt arbete sker utifrån hjärtat!

– Ibland upptäcker vi ungdomar som behöver lite extra stöd och föreslår att de kan vara med i bildgruppen, berättar Mia Persson, projektledare för Tecknaria. Staffanstorp är ett litet samhälle och vi som arbetar med de unga har ett nära samarbete.

Lek på allvar i tjejgruppen

– När man drogär ändrar man medvetandetillstånd, förklarar Katarina. Att skapa med pensel och färger kan åstadkomma ungefär samma sak. Det finns många sätt att uttrycka sig på – bilden är ett sätt. Det handlar mycket om att hitta sig själv, skapa en relation med duken och att leva ut sina känslor. Genom Tecknaria vill vi stärka tjejernas

självförtroende. Se så många fantastiska bilder de har målat! Det är bilder som berör, ofta i starka gul-röda och rosa nyanser. Snart ska vi ha en utställning och vi har också pratat om att lite längre fram låta ungdomarna arbeta med bilder i större format, kanske även graffiti.

Viktigt med de vuxnas tid och engagemang

Katarinas intresse för att stödja ungdomar har sitt ursprung i att hennes ende son dog till följd av en överdos för sju år sedan. Då började hon sin privata forskning kring ungdomars vilshenhet. Under många års engagemang i drogproblematiken, där hon bland annat åkte runt på skolor och berättade om sin sons öde, skapades ett nära kontaktnät mellan intresserade föräldrar, fritidsledare och kommunpolitiker. De tyckte alla likadant: det gäller att fånga upp våra unga innan det är för sent. Tecknaria kan ses som en liten, men nog så viktig länk i det arbetet.

Med dagens familjesituation, där många bor med endast en förälder, behöver ungdomar både manliga och kvinnliga förebilder. Föregångaren till projekt Tecknaria, Målerian, startade 2002 och riktade sig till killar. Nu, det andra året, kör Katarina motsvarande grej bara för

tjejer. Tanken med en separat tjejgrupp är att man ska kunna vara sig själv i gruppen, och ibland behövs det plats för bara tjejsnack för att kunna prata om allt och lätta sitt hjärta.

– Arbetet med de unga hänger till syvende och sist på de vuxnas förmåga till engagemang, avslutar Katarina. Det talas alltid om att det inte finns pengar, men det viktigaste är faktiskt de vuxnas tid. Nu diskuterar vi hur vi ska göra till sommaren. Vi märker att det finns ett stort behov av sysselsättning just under loven. Visserligen är projektmedlen slut i juni och budgeten är tight – men på något sätt ska det gå!

”Som en dagbok fast med pensel fångar tjejerna känslan på duken” säger Katarina.

Bilden t.h.: Mia Persson och Katarina Hård tycker att det ger mycket tillbaka att se hur tjejerna på Tecknaria engagerar sig i måleriet.

Tango bryter isoleringen

Två steg framåt och ett steg tillbaka – namnet Tango kan tolkas på flera sätt – men i det här fallet handlar det om ett sysselsättningsprojekt i behandlingsmiljö för vuxna missbrukare. I Simrishamn har man valt ett nytt grepp för att bryta gamla mönster. Inom Tango-projektet satsar man på att bygga upp en social tillhörighet baserad på gemenskap, ökat självförtroende och en meningsfull fritid.

Behandlingen bygger på frivillighet med målsättning att komma ur den sociala isolering som ett långvarigt missbruk skapat. Uppskattningsvis finns det omkring 25 tunga missbrukare i kommunen som faller inom ramen för projektet. De har ofta dubbeldiagnos och flera misslyckade behandlingserfarenheter bakom sig. Vägen till ett drogfritt liv får därför ta den tid som behövs.

Gemenskap i drogfri zon

– Även om inte alla lyckats bli helt drogfria ser vi en tydlig förändring jämfört med när vi startade för två år sedan, säger Johnny Lundgren, socialsekreterare och initiativtagare till projektet. Gemenskapen i gruppen har skapat en social trygghet och många har idag närmare till ett skratt och ett leende än vad de hade när de kom hit.

Tango är en drogfri zon där man lär sig att umgås utan att vara påverkad. Redan vid inskrivningen får man underteckna en överenskommelse där man förbinder sig att vara på plats vardagar åtta till fem, passa tiderna och hålla sig drogfri. Ungefär en gång i månaden har man uppföljningssamtal då man ser över närvaron och hur väl man lyckats nå uppsatta mål och delmål.

Aktivitet föder kreativitet

Verksamheten inryms i en äldre byggnad i utkanten av Simrishamn. Huset ägs av kommunen och övervakningen disponeras sedan tidigare av Prologen, öppenvård för missbrukare som startade 1995. Bottenplanet var tomt och i behov av ett rejält ansiktslyft.

– När projektet startade ägnade vi oss nästan helt åt att göra i ordning våra lokaler, berättar arbetsledare Anne-Maj Gröhn. Tillsammans hjälptes vi åt att spika och måla så att vi fick det så som vi ville ha det. Vårt gemensamma arbete fick kamraterna, som vi kallar våra klienter, att känna sig motiverade att komma hit varje dag. Och på den vägen är det!

Tangos lokaler består av sällskapsrum, kök och kontor och i källaren finns en verkstad och ett hobbyrum där kamraterna har mycket på gång. I trädgården står ett växthus som väntar på att tas i bruk. Känslan av hemmiljö är stark och det verkar som om greppet att använda behandlingstiden konstruktivt har satt fart på kreativiteten. Eller vad sägs om en hopfällbar resealge eller en flyttbar trädgårdsbänk på hjul? Idéer framtagna i verkstaden – på sikt kanske riktigt lönsamma uppfinningar!

Satsning på kropp och själ stärker motivationen

– Vi har valt att prioritera mat och friskvård eftersom det är viktigt med minst ett mål näringsrik mat om dagen, fortsätter Anne-Maj. Varje dag bjuder vi därför på lunch som kamraterna är med och förbereder. Stunderna vid middagsbordet är dagens höjdpunkt. En bättre kosthållning har till och med hjälpt en av kamraterna att gå ner åtta kilo samtidigt som han har lyckats sluta röka. Vi pushar också för att man ska sätta igång med någon form av fysisk träning eftersom det är lättare att motivera sig själv att vara drogfri när kroppen mår bra. Hittills har bland annat en av kamraterna börjat simma och en annan styrketräna.

– När det gäller övriga aktiviteter har vi tagit fasta på kamraternas egna önskemål, inflikar Johnny, bland annat har vi hunnit med konsertbesök och en resa till Louisiana. Av de tolv personer som det senaste året varit inskrivna i projektet hade förmodligen åtta av dem fortfarande suttit på parkbänken om de inte hade varit hos oss. De som man förut trodde var omöjliga fall är nu stolta över att vara med i Tango. För att beskriva detta avslutar Johnny med en solskenshistoria:

– När vi nyligen passerade Brunnsparken såg vi en socialt utslagen man på en bänk. På frågan om varför han satt där helt själv blev svaret: Alla andra är ju borta hos er!

Simrishamn
Projekt: Tango
Kontaktperson: Johnny
Lundgren, 0414-81 90 00

Ovan: En av kamraterna demonstrerar sin snillrika resealge och Anne-Maj fixar i källarens hobbyhörna.

Nedan: Johnny och Anne-Maj ute i trädgården.

Låt dig inspireras inför nästa projektperiod

Vi hoppas att du och dina kollegor också ska bli inspirerade att prova nya arbetsmetoder som kanske kan leda till ett nytt projekt. Här följer kort information om projektansökan inför nästa år. Ett projekt är en tillfällig organisation med en tidsbegränsad resultatriktning. Men naturligtvis är det en fördel om projektet efterhand kan bli en del av organisationen och det dagliga arbetet. Bidrag beviljas för ett år i taget och kan utgå under högst två år. Medel beviljas inte till ordinarie pågående verksamhet.

Beställ blankett för projektansökan hos Länsstyrelsen på telefon 040/044-25 23 39 eller 25 24 32. Från årsskiftet finns blanketten också tillgänglig på Länsstyrelsens hemsida: www.m.lst.se (du hittar den under rubrikerna "blanketter" och "sociala frågor").

Sista ansökningsdag: 15 mars 2005.

Beslut om hur projektmedlen ska fördelas fattas i juni 2005.

Handläggare

Ingrid Andersson: 040/044-25 23 36, ingrid.andersson@m.lst.se

Björn Bennrup: 040/044-25 23 38, bjorn.bennrup@m.lst.se

Marianne Bentzel Håkansson: 040/044-25 23 41, marianne.hakansson-bentzel@m.lst.se

Kerstin Olsson: 040/044-25 23 52, kerstin.olsson@m.lst.se

Seminarium på Länsstyrelsen i Malmö våren 2003 där deltagarna från projektgrupperna träffades och utbytte erfarenheter.

Från projektskiss till resultatbeskrivning

Här följer en liten lathund som kan vara till hjälp när ni ska börja formulera tankar och idéer inför ansökan.

- ▶ När du ska skissa på en projektplan kan du börja med att svara på tre frågor: Varför? För vem? Vad?
  - Varför ska vi göra detta? Ringa in problemområdet och gör en tydlig avgränsning.
  - För vem? Preciserar målgruppen och motivera varför ni väljer just den. Ange eventuellt primär och sekundär målgrupp.
  - Vad vill vi uppnå för resultat? Gör en målbeskrivning genom att ange ett övergripande huvudmål. Ange också olika delmål och tänk på att de bör gå att mäta och utvärdera.
- ▶ Därefter är det dags att titta på hur ni ska genomföra er plan och hur ni ska utvärdera ert arbete.
  - Beskriv organisationen. Vem ska arbeta med vad? Vem ska vara projektledare? Ska det finnas ledningsgrupp, styrgrupp, referensgrupp eller andra samarbetspartner?
  - Definiera de olika aktörernas roller och kompetens i projektet och specificera deras uppgifter och befogenheter.
  - Gör en metodbeskrivning och beskriv hur ni ska gå tillväga för att uppnå era mål. Komplettera med en tidplan.
  - Gör en kort beskrivning av det förväntade resultatet och vilka konsekvenser det kommer att få för målgruppen.
  - Ange hur ni har tänkt att projektet ska fortsätta efter avslutad bidragstid.
  - Beskriv också hur projektet ska utvärderas.
- ▶ Till sist: sammanställ en budget. Preciserar era kostnader och ange den totala summan för projektet. Ange därefter det belopp ni önskar söka.

Rapportserien Skåne i utveckling
ISSN 1402-3393

- 2004:1 Sjöar och vattendrag i Skåne – går utvecklingen åt rätt håll? Statistisk utvärdering av vattenkvalitet och provtagningsprogram i Skåne län. Miljöenheten
- 2004:2 StrateGIS-projektet i Skåne län. Samhällsbyggnadsenheten
- 2004:3 Länsrapport 2002 inom alkoholområdet m m i Skåne län. Samhällsbyggnadsenheten
- 2004:4 Checklista för jämställd planering. Samhällsbyggnadsenheten
- 2004:5 Politik för miljömål och hållbar utveckling i Skånes kommuner. Miljöenheten
- 2004:6 Barn i storstad. Socialtjänstens arbete med barn som anmäls för brott och/eller missbruk. Samhällsbyggnadsenheten
- 2004:7 Stoftmätningar i Landskrona. Miljöenheten
- 2004:8 Öppenvård i utveckling. Statsbidrag fördelade under 2003. Samhällsbyggnadsenheten

Länsstyrelsen har genom den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador och handlingsplanen för narkotika fått ett ökat utvecklingsansvar i länen. Under 2003 har Länsstyrelsen i Skåne förmedlat 3,7 miljoner kronor till 13 utvecklingsprojekt för ungdomar och missbrukare inom öppenvården i länet. För att sprida information och förmedla kunskap om goda behandlingsinsatser ger Länsstyrelsen ut denna katalog där de tretton projekten presenteras. Vi hoppas att katalogen ska ge en inblick i utvecklingsarbetet runt om i kommunerna och inspirera till nya projekt och satsningar i det dagliga arbetet inom öppenvården.

LÄNSSTYRELSEN
I SKÅNE LÄN

Östra Boulevarden 62A, 291 86 Kristianstad
Kungsgatan 12, 205 15 Malmö
Tel 044/040-25 00 00, Fax 044/040-25 21 10
E-post: lansstyrelsen@m.lst.se
www.m.lst.se

www.m.lst.se